

Õiguskantsler

Teie 20.08.2015 nr

20.07.2015

07.07.2015

26.04.2015

Meie 13.01.2016 nr 6-3/150660/1600193

Elektrooniline jälgimine vangla üldkasutatavates ruumides

Lugupeetud avaldaja

Pöördusite õiguskantsleri poole avaldusega, milles leidsite, et videovalve kasutamine vangla n-ö üldkasutatavates ruumides (nt koridorid, jalutushoovid jne) ei ole põhiseadusega kooskõlas.

Minu hinnangul Teie tõstatatud küsimuses vastuolu põhiseadusega tuvastada ei saa.

Märkisite, et Teie arvates ei ole justiitsministri 05.09.2011 määruse nr 44 „Järelevalve korraldus vanglas“ (JVK) § 2 punkt 1 kooskõlas Eesti Vabariigi põhiseaduse (PS) §-dega 19 ja 26.

Nagu Teile on kinnitanud Andmekaitse Inspeksioon, tuleneb antud kontekstis vanglale õigus isikuandmeid ilma andmesubjekti nõusolekuta¹ töödelda vangistusseaduse (VangS) § 66 lõikest 1.² Seadusandja on sõnaselgelt lubanud elektroonilise jälgimise kasutamist kinnipeetava kambris VangS § 7 lõikes 2.

Vangla üldkasutatavate ruumide elektroonilise jälgimise kohta vangistusseadus kinnipeetava kambriga võrreldavat regulatsiooni ei sätesta. Tegemist on seadusandja teadliku valikuga, kuna kõikide erieesmärgiliste üldkasutatavate ruumide tarbeks seaduse tasandil regulatsiooni kehtestamine on keeruline. Teisalt tuleb arvestada asjaolu, et kamber on kinnipeetava jaoks koht, kus ta viibib eluruumiga sarnasel viisil ning viimane eeldab teataval määral enam privaatsuse võimalust. Seetõttu on seadusandja selge luba elektroonilise jälgimise kasutamiseks kambris vajalikum. Üldkasutatav ruum seevastu on olmeliste vajaduste rahuldamise koht, kus kinnipeetav viibib koos kaaskinnipeetavatega. Seega peaks kinnipeetava privaatsuslavi taolises keskkonnas viibides olema eelduslikult üksjagu madalam ja videovalve lubamine nõuaks vähem kaalukaid põhjendusi ning piisaks üldisemast õiguslikust alusest.

¹ Vt ka RKHKo 12.12.2011, nr 3-3-1-70-11, p 17: “Tulenevalt Euroopa Kohtu praktikast on andmekaitse direktiivi artiklis 7 ammendav ja piirav loetelu juhtudest, millal isiku andmete töötlemist võib pidada õiguspäraseks ning liikmesriigid ei saa lisada uusi töötlemise seaduslikkust puudutavaid kriteeriume ega kehtestada siseriikliku õigusega täiendavaid nõudeid, mis nimetatud kriteeriumi ulatust muudaksid [---]. Seega on andmekaitse direktiivi artiklis 7 märgitud kriteeriumid, millele vastavad isikuandmete kaitse seaduse §-s 10, § 11 lõigetes 2, 6 ja 7 ning § 14 lõigetes 1 ja 2 sätestatud alused, ammendavad isikuandmete töötlemise seaduslikkuse alused. Artikli 7 sõnastusest tulenevalt on andmesubjekti andmete töötlemise õigus isiku nõusolekul (artikli 7 punkt a) üheks isikuandmete töötlemise seaduslikkuse kriteeriumiks. Kõik ülejäänud kriteeriumid (punktid b-f) aga ei sea tingimuseks isiku nõusolekut.”

² Andmekaitse Inspeksiooni 31.03.2015 kiri nr 2.1-1/15/422.

VangS § 66 lõike 1¹ kohaselt kehtestab vanglas kinnipeetava järelevalve täpsema korralduse valdkonna eest vastutav minister.

VangS § 66 lõike 1¹ näol on tegemist volitusnormiga, mille alusel on justiitsminister kehtestanud 05.09.2011 määruse nr 44 nr „Järelevalve korraldus vanglas“, mis reguleerib täpsemalt jälgimise korraldust.

JVK § 2 punkti 1 kohaselt on järelevalvetoiminguks vanglas isikute ja ruumide visuaalne või elektrooniline jälgimine.

Seega on vangla üldkasutatavates ruumides elektroonilise jälgimise korraldamiseks olemas seadusest tulenev piisav õiguslik alus ning ka volitusnorm justiitsministrile jälgimise korralduse täpsemaks kehtestamiseks.

Teie tõstatatud küsimuse kohta antud seisukohas selgitas justiitsminister, et kinnipeetava üle vanglas videojärelevalve teostamine, mh vangla üldkasutatavates ruumides, on õigustatud PS § 26 teise lause alusel nii tervise, kõlbluse, teiste inimeste õiguste ja vabaduste kaitseks, kui ka kuriteo tõkestamiseks või kurjategija tabamiseks, samuti vara kaitse eesmärgil. Samuti on samadel eesmärkidel õigustatud vanglas PS §-st 19 tuleneva vaba eneseteostuse õiguse piiramine. Minister kinnitas, et vanglateenistusel on kohustus kaitsta vanglas olevate isikute, nii kinnipeetavate kui muude isikute elu ja tervist (tervise kaitse, kaitse kallaletungide eest), sekkuda isikute tegevusse, mis seda võib kahjustada (kuriteo tõkestamine), kohustus ennetada isiku tervisele ja elule tekkivat ohtu ning mistahes sellise sündmuse aset leidmisel teha endast olenev kurjategija tabamiseks. Ka võib videovalve käigus saadud salvestis olla hilisemaks tõendusmaterjaliks erinevat sündmuste korral. Euroopa Inimõiguste Kohtu (EIK) praktikast tulenevalt on riigil tõendamiskoormis, kui kinnipeetav väidab tervisekahjustuse saamist kinnipidamisasutuses.³

Teile saadetud kirjas on Andmekaitse Inspektsioon tõdenud, et elektrooniline jälgimine vanglas on põhiõiguste seisukohalt lubatav ning karistusasutuses ei saa kinnipeetav eeldada samasugust ulatuslikku eraelu puutumatus nagu seda võimaldab elu vabaduses.

Videovalve kasutamist on käsitletud oma visiitide raportites ka Piinamise ja Ebainimliku või Alandava Kohtlemise või Karistamise Tõkestamise Euroopa Komitee (CPT). 2013. aastal Ukrainasse korraldatud visiidi kokkuvõttes märkis CPT, et pidev videovalve kasutamine võib olla probleemne kinnipeetavate kambrites⁴, kuid on oluline julgeoleku tagamise meede vangla üldkasutatavates ruumides (koridorid, jalutushoovid jne) ning näiteks ka jälgimis- või distsiplinaarkambrites.⁵

EIK-i praktika ei välista samuti kinnipeetava elektroonilist jälgimist. Kohus on leidnud, et kinnipeetava (pidevat) jälgimist turvakaamera abil tema kambri ei saa automaatselt pidada Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni (EIÕK) artikli 3 rikkumiseks. Kohus

³ Justiitsministeeriumi 27.08.2015 kiri nr 10-2/4961.

⁴ CPT hinnangul võib teatud olukordades olla vajalik ka kinnipeetava kambri tema pidev jälgimine videovalve abil. Vastav otsus peab põhinema individuaalsel riskihindamisel.

⁵ Report to the Ukrainian Government on the visit to Ukraine carried out by the European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) from 9 to 21 October 2013, p 136. Kättesaadav arvutivõrgust: <http://www.cpt.coe.int/documents/ukr/2014-15-inf-eng.htm>

on siiski tõdenud, et taoline tegevus on isiku õigustesse intensiivne sekkumine. Videovalve aitab kohtu hinnangul tagada nii vangla kui ka kinnipeetava julgeolekut.⁶

Seetõttu ei saa väita, et elektrooniline jälgimine (videovalve) vangla üldkasutatavates ruumides oleks lubamatu ning selleks vanglateenistusele loa andvad õigusnormid vastuolus põhiseadusega. Konkreetsetes olukorras videovalve kohaldamise õiguspärasus taandub juhtumi asjaoludele ning kindlasti peab vanglateenistus julgeoleku tagamise meetmete kohaldamisel arvestama mh proportsionaalsuse põhimõttega.

Loodan, et eelnevad selgitused on Teile abiks ning lõpetan Teie avalduse menetluse. Vastavalt õiguskantsleri seaduse § 35¹ lõikele 3 tehakse õiguskantsleri seisukoht ka menetluses osalenud järelevalvealusele asutusele teatavaks ning seega saab koopia käesolevast kirjast justiitsminister.

Lugupidamisega

Ülle Madise

Koopia: Justiitsministeerium (info@just.ee)

Jaanus Konsa 693 8445
Jaanus.Konsa@oiguskantsler.ee

⁶ Nt EIK 17.04.2012 otsus asjas nr 13621/08, Horych vs. Poola, p 94 ja EIK 17.04.2012 otsus asjas nr 20071/07, Piechowicz vs. Poland, p 169.